De Arubaanse Ezel

Aruba werd in 1499 door Alonso de Ojeda ontdekt en heeft tot 1636 aan Spanje toebehoord als een overzees gebiedsdeel. Tijdens deze Spaanse overheersing brachten de Spanjaarden met hun zeilschepen net als de Ark van Noach veel diersoorten naar Aruba. De meeste dieren, geschikt voor de veeteelt, waren toentertijd op Aruba onbekend.

Door Jan Meelis

De ingevoerde veesoorten, die dienden als voedsel voor de mens waren runderen, geiten, schapen, varkens en pluimvee. Voor hulp en gemak voor de Spanjaarden kwamen tevens met deze schepen kleine Spaanse paarden en ezels alsmede honden mee naar Aruba.

De Arubaanse ezel woont derhalve vijf eeuwen op Aruba en stamt af van het Zuid-Europese ras, een ondersoort van de Afrikaanse wilde ezels (equus asinus). Dit paardachtig dier is te herkennen aan zijn vrij grote hoofd met rechtopstaande oren van een flink formaat, grijze vacht met een donker schouderkruis op de rug tot aan de staart.

HUISDIER

Eeuwenlang leefden de Arubaanse ezels als een tam huisdier dicht bij de mensen en sliepen 's nachts in de koralen naast de woningen. De ezel is een éénhoevig dier uit het geslacht van de paarden met veel karaktertrekken die paarden hebben, waardoor dit dier een trouw en schrander lastdier is voor zijn eigenaar.

Vanaf het begin dat de Arubaanse ezel op Aruba leeft deed hij het zware werk van de landbouw en functioneerde als lastdier bij het vervoer van drinkwater en huishoudelijke boodschappen.

Tevens moest dagelijks met de ezel brandhout voor de keuken worden opgehaald. Bij woningbouw hielp de ezel mee met het aanslepen van breukstenen, kalk, klei en zand en tijdens het tijdperk van goudwinning (1824-1910) met het vervoer van het opgegraven zand met gouderts.

Bij de opkomst van de olie-industrie in de twintiger jaren van de vorige eeuw gingen zeer veel lokale landarbeiders werken bij de twee olieraffinaderijen, die zich op Aruba hadden gevestigd. Hierdoor ontstond een groot gebrek aan landbouwers en werden de landeigenaren gedwongen te stoppen met land- en tuinbouw.

Door de industrialisatie brak een zekere welvaart aan en hierdoor werden steeds meer auto's naar Aruba verscheept. Ondertussen verwilderden veel kostbare tuinbouwgronden of gingen verloren door woningbouw. De Arubaanse ezel werd overbodig en dat betekende het einde van het ezeltijdperk.

Een tamme ezel in de natuur

De overtollige ezels werden aan hun lot overgelaten en namen hun vrijheid in de Arubaanse natuur. Veelal verbleven zij in de buurt van een drinkwaterreservoir, dat op Aruba "tanki" wordt genoemd en vormden kleine kuddes. Hierdoor begonnen de ezels zich snel te vermenigvuldigen en het aantal dat over de openbare wegen liep werd steeds groter.

De vrije natuur en onbewoonde gebieden hadden weinig eetbaar voer voor een ezel, derhalve kwamen ze terug naar de dorpen op Aruba. Door gebrek aan goed voedsel en beschutting tegen hitte en kou werden de ezels ziek en ze bleven verstoken van de nodige veterinaire zorg.

Ter vergelijking van de ezeldichtheid op Aruba: volgens de 'Staat der bevolking' van Aruba d.d. 30 juni 1820 van Vice-Commandeur Jan van der Biest II had Aruba 1877 inwoners, 192 ezels en 54 paarden. In het jaarverslag 1953 van het Arubaanse Politie Korps waren er 430 loslopende ezels op het eiland, die het autoverkeer in de nachtelijke uren onveilig maakten. De bevolking werd eind 1953 geschat op 53.000 inwoners. Door het snelgroeiende verkeer in de jaren vijftig en zestig en het gebrek aan goede straatverlichting op de hoofd- en binnenwegen werd menige ezel dood gereden. De zwaar gewonde ezels werden door de politie met een genadeschot gedood en daarna in de zee gedumpt te Boca Mahos. Als grote circussen op Aruba optraden gingen de gewonde ezels echter naar het abattoir om geslacht te worden om als voedsel te dienen voor leeuwen en tijgers. Door de Arubaanse bevolking wordt geen paarden- noch ezelvlees door de bevolking gegeten.

DIERENBESCHERMERS

Aruba kent sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw veel dierenvrienden, die uit medelijden de hongerige ezels voerden en schoon drinkwater gaven. Deze vrijwilligers namen echter een groot financieel risico. Immers bij menige ezelaanrijding probeerde de schadelijdende partij de opgelopen blikschade aan zijn voertuig te verhalen op de vrijwilliger die de loslopende ezel - en veroorzaker van het ongeval - het laatst eten had gegeven. De vrijwilligers van tegenwoordig lopen het risico van een individueel aansprakelijk stellen niet meer. Sinds 1997 heeft Aruba de stichting 'Donkey sanctuary Aruba' met een schutkoraal (cunucu di Burico), die ons Arubaanse erfgoed beschermt. Zonder deze vrijwilligersorganisatie was ons ezelras uitgestorven. Door de stijging van de welvaart is in de meeste landen de ezelpopulatie op de terugtocht. In Spanje en Italië is de ezel al uit het landschap verdwenen. In Nederland vindt men ezels bijna alleen nog op kinderboerderijen.

Een alom bekende dierenvriend van het eerste uur was Kiki Bijl, die op 15-jarige leeftijd met haar ouders en oudere zus naar Aruba immigreerde. Haar vader, Dr. Olivier A. Bijl, was het hoofd van de Arubaanse gezondheidszorg van 1955 tot 1971. Kiki was geboren in 1940 vlak voordat de oorlog uitbrak en had de koninklijke namen van het regerende vorstenpaar Hendrika Wilhelmina, bij haar doop meegekregen. Tijdens haar huwelijk woonde zij met haar gezin het laatst in een van de mooiste landhuizen van Aruba te Washington, zijnde het huidige bekende Papiamento Restaurant van familie Eduardo en Lenny Ellis. Aldaar had de familie een manege, waar toeristen paarden huurden om gezamenlijk onder begeleiding 'paardenroutes' te rijden. Toen Kiki in de latere jaren zeventig hoorde, dat een pasgeboren ezelveulen door de

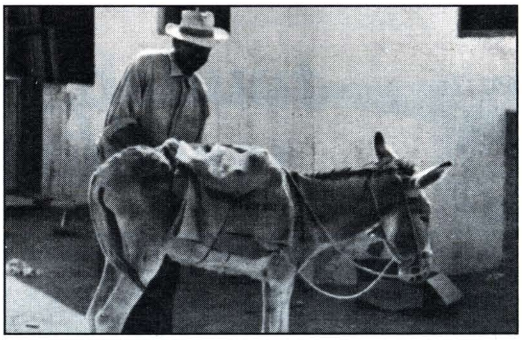

moeder-ezelin werd verstoten, ging ze het veulentje ophalen en werd de verstoteling met de fles grootgebracht. Alle dieren in de manege hadden een naam, en het ezelveulentje werd Inka genoemd.

Inka werd een heel mooie ezel met een mooie grijze vacht van lange haren en had daardoor veel bekijks van de bezoekers van de manege. Ook de overige familieleden van Kiki waren blij met de mascotte van de manege. Het was derhalve niet verwonderlijk toen de familie besloot in Juni 1979 naar Nederland te verhuizen, dat zij hun ezel Inka mee zouden nemen. Inka werd met een schip van de Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij naar Amsterdam verscheept. In de Arubaanse pers stond een foto van het ezeltje toen zij aan boord werd gehesen. Veel lezers van dit artikel zullen graag willen weten hoe het met Inka in het koude Nederland is verlopen nadat dit Arubaanse huisdier op de Surinamekade van de Amsterdamse haven met een hijskraan werd gelost. Dit is jammer genoeg tot nu toe niet te achterhalen. U als lezer krijgt echter ter compensatie daarvoor een Arubaans sprookje, dat door de auteur van dit artikel is verzonnen. (Zie elders in deze krant)

En tot slot van dit historische verhaal een Indische spreuk, die ook op onze Arubaanse ezel van toepassing is:

"Zonder rusten zijn last dragen, zich aan koude noch hitte storen en steeds tevreden zijn: deze drie dingen lere men van de ezel."